

หลักเกณฑ์การดำเนินคดีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน¹

ทองจันทร์ทรา เงินา²

ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 พร้อมตั้งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางเพื่อให้เกิดการแก้ไขฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิดเป็นครั้งแรก ในเวลาต่อมา เพื่อให้เกิดความชัดเจน และมีมาตรฐานการปฏิบัติอย่างสากลมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้รับรองอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ส่งผลให้มีการบัญญัติกฎหมายสำหรับที่ใช้กับเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ได้แก่ การตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แต่ได้มีการยกเลิกในเวลาต่อมา ซึ่งปัจจุบันได้ มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีซึ่งเด็กและเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญาไม่ว่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553

กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิ ของเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด โดยกำหนดมาตรการในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้แตกต่างไปจากการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด ที่เป็นผู้ใหญ่ เพราะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ทั้งด้านการเรียนรู้ ด้านอารมณ์ และพฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด

ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้อง เด็กและเยาวชนไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไปเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและสภาพจิตใจของเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหา ว่ากระทำความผิดให้น้อยที่สุดและเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้ให้การรับรอง และคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 40(6) ที่กล่าวถึงสิทธิของเด็กในกระบวนการยุติธรรมย่อมได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม เมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำการใดที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ว่ามีความผิด เด็กหรือ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง หลักเกณฑ์การดำเนินคดีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือรองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสุวรรณ และคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์ ดร. มัลลิกา พินิจจันทร์ และรองศาสตราจารย์กำธร กำประเสริฐ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เยาวชนต้องได้รับลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม ซึ่งการดำเนินคดีการจับกุมถือเป็นวิธีการหนึ่งที่ได้มีการนำมาบัญญัติขึ้นใหม่ ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และนำมาใช้บังคับกับเด็กหรือเยาวชน แต่วิธีการดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องในการนำมาใช้ในทางปฏิบัติอยู่มาก ทั้งในส่วนประเด็นปัญหาที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอในหลักเกณฑ์การดำเนินคดีการจับกุมของเด็กและเยาวชนตามหมายจับ ซึ่งวัตถุประสงค์ของ ดำเนินคดีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนนั้นมีเพื่อตรวจสอบว่า การจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำการอันใดที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้นเป็นไปโดยชอบหรือไม่ เป็นการกระทำความผิดโดยซึ่งหน้าหรือมีหมายจับที่ออกโดยชอบหรือไม่ และถ้าเป็นไปโดยชอบแล้ว เด็กหรือเยาวชนเหล่านี้มีที่ปรึกษากฎหมายที่จะคอยดูแลให้คำปรึกษาหรือไม่ที่ปรึกษากฎหมายมีอย่างถูกต้องและคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนได้หรือไม่

ประเด็นในเรื่องของเวลาในการเปิดทำการของศาล พนักงานสอบสวนจะต้องพา เด็กหรือเยาวชน มาส่งตัวต่อศาลภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมงนับจากเวลาที่เด็กหรือเยาวชนมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ซึ่งบางครั้งนั้นเวลาทำการของศาลกับเวลาที่เด็กหรือเยาวชนกระทำผิดนั้นไม่อยู่ในกรอบเวลาเดียวกัน พนักงานสอบสวนจึงต้องควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนไว้

ตามกฎหมายกำหนดว่าการควบคุมเด็กหรือเยาวชน ต้องมีการแยกเป็นส่วนสัดส่วนที่ชัดเจน แต่สถานที่ในที่ทำการของพนักงานสอบสวนกลับไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร จึงเกิดละเลยการจับกุม อีกทั้งการควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการรอเปิดทำการ ของศาลนั้นที่จะต้องหามาตรการมาใช้บังคับเนื่องจากการควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่ลำบาก พนักงานสอบสวนไม่ได้คุ้นชินกับเด็กหรือเยาวชน เฉกเช่นเดียวกับผู้คุมประพฤตินในสถานพินิจที่คอยดูแล ให้ที่พักอาศัย อาหารการกิน และแบ่งแยกเด็กหรือเยาวชนเป็นส่วนสัดส่วนตามเกณฑ์ความผิด หรือเกณฑ์อายุอย่างเช่นแต่ก่อนมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ประเด็นปัญหาในเรื่องอายุของผู้ถูกจับว่ากรณีผู้ต้องหาที่ได้กระทำความผิดในขณะที่เป็นเด็กและเยาวชนแล้วหลบหนีไป และได้ออกมาจับไว้ในภายหลังเมื่อได้มีการจับกุมผู้ต้องหาได้เมื่ออายุพ้นเกณฑ์เยาวชนไปแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวผู้ต้องหาไปให้ศาลตรวจสอบการจับกุม

ตามมาตรา 69/1 ในกรณีเด็กกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดโดยความผิดนั้นกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่น หากเป็นการกระทำครั้งแรก ให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานนั้นเรียกเด็กมาว่ากล่าวตักเตือน ถ้าเด็กสำนึกในการกระทำและบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วยสามารถดูแลเด็กได้ ก็ให้แจ้งการสอบสวนและปล่อยตัวไป

ให้ในความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วย เว้นแต่ บุคคลนั้นกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดอื่นนอกจากวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวบุคคลนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ในโอกาสแรกที่กระทำได้แต่ต้องภายในไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่บุคคลนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

ภายใต้บังคับวรรคหนึ่งและวรรคสอง ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นคดีอาญาต่อศาล

ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่จำเป็นต้องนำตัวผู้ต้องหาที่กระทำความผิดในขณะที่เป็นเด็กหรือเยาวชนและจับกุมได้ในภายหลังไปตรวจสอบการจับอีก ในเมื่อการตรวจสอบการจับมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาว่า เด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิดจริงหรือจับกุมโดยชอบหรือไม่ ก็เป็นไปเพื่อคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนมุ่งในคุณสมบัติเรื่องอายุของตัวบุคคล การตรวจสอบการจับจึงมีเฉพาะในกรณีที่ผู้ต้องหาผู้นั้นอายุยังไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ ณ ขณะที่มีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น

กรณีที่เด็กและเยาวชนถูกจับกุมในข้อหากระทำความผิดหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดหุโทษอันเป็นคดีที่อาจเปรียบเทียบปรับได้นั้น พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวผู้ต้องหาที่ถูกจับไปศาลเพื่อให้ตรวจสอบการจับกุมหรือไม่ เพราะในเมื่อมีบทบัญญัติทางกฎหมายกำหนดว่าเด็กอายุต่ำกว่าสิบปี แต่ไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 และมาตรา 74

พนักงานสอบสวนจึงเปรียบเทียบคดีที่เด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีกระทำความผิดหุโทษ ไม่ได้ เนื่องจากเป็นการลงโทษเด็ก ซึ่งในส่วนนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าต้องถือเอาอัตราโทษในคดี เป็นเกณฑ์พิจารณา โดยหากเป็นคดีความผิดหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูง กว่าความผิดหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทก็ถือ เป็นคดีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าอาจเปรียบเทียบปรับได้แล้ว ไม่ต้องแยกพิจารณาเกณฑ์อายุของผู้กระทำความผิดอีกว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนที่อาจรับโทษได้หรือไม่ จะเห็นได้ว่าประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลมานี้ล้วนเป็นปัญหาที่มีช่องว่างมาจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เพิ่งมีการปรับปรุงขึ้นใหม่ และเป็นเรื่องใหม่สำหรับกฎหมายไทยที่ได้บัญญัติกฎหมายในเรื่องการเข้ามาตรวจสอบการจับเข้ามาไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยปัจจุบันผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว พนักงานสอบสวน อัยการ นักสังคมสงเคราะห์ หรือที่ปรึกษากฎหมายก็ยังหาข้อยุติในการสรุปวิธีปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันไม่ได้ เช่น ในเรื่องของการเปรียบเทียบปรับหรือเรื่องของการจับกุมผู้ต้องหาได้ภายหลังจากพ้นอายุของเยาวชนไปแล้ว ที่มีแนวความคิดเป็นสองแนวทาง ผู้ศึกษาเห็นว่า ประเทศไทยควรมีการแก้ไขกระบวนการในการดำเนินคดีในการจับกุมและแก้ไขตัวบทกฎหมายเพื่อให้การนำพระราชบัญญัติฉบับนี้มาใช้เป็นไปด้วยมาตรฐานเดียวกัน

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. มีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 73 วรรคสาม จากมาตรา 73 วรรคสาม บัญญัติว่า “ถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกิน 20 ปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานอื่น” โดยตัดความในมาตรา 73 วรรคสามออกแล้วไปบัญญัติไว้ในมาตราใหม่ มีดังนี้

“มาตรา 73/1 บัญญัติว่า ถ้าบุคคลที่ถูกจับนั้นมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกิน 20 ปีบริบูรณ์แล้ว ให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหาไว้ และศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

เนื่องจากความในมาตรา 73 วรรคสาม บัญญัติให้ศาลมีอำนาจควบคุมตัวบุคคลที่มีอายุพ้นเกณฑ์เยาวชนรวมอยู่ด้วย ทำให้เกิดปัญหาในการตีความเรื่องอายุของผู้ถูกจับกุม

ทั้งยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายอื่น ๆ ที่คุ้มครองเด็ก ควรคำนึงเสมอว่ากฎหมายฉบับนี้มีขึ้นมา ก็เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ซึ่งอนุสัญญาดังกล่าวได้ให้อธิบายนิยามว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น และในคำนิยามของเยาวชน ก็หมายถึง บุคคลที่มีอายุกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ไม่ถึงสิบแปดปี บริบูรณ์แสดงให้เห็นว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่เป็นเด็กอยู่ในขณะที่ถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการดำเนินคดีการจับกุมจึงต้องพิจารณาจากอายุของผู้ต้องหาในขณะที่ถูกจับกุมว่า ยังเป็นเด็กหรือเยาวชนอยู่ตลอดจนจะทำให้การตีความในปัญหาเรื่องอายุของผู้ถูกจับกุมที่จะต้องนำตัวไปตรวจสอบการดำเนินคดี การจับเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2. มีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 72 ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็ก หรือเยาวชนซึ่งถูกจับให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมเด็กและเยาวชนทันที ทั้งนี้ ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแต่ มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของ พนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วย ผู้ศึกษาเห็นว่าขั้นตอนระหว่างที่ ควบคุมเด็กในที่ทำการของพนักงานสอบสวนและขั้นตอนในการเตรียมการต่าง ๆ ในคดีก่อนถึงศาลนั้น

ขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยากและอีกทั้งจำนวนพนักงานสอบสวนที่เข้าร่วมในการสอบสวนมีจำนวนน้อย การสอบสวนมีความซับซ้อน สถานที่ทำการสอบสวนก็ไม่เหมาะสม พนักงานสอบสวนต้องใช้เวลาในการติดต่อกับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องใช้เวลาอีกซึ่งมักไม่ทันระยะเวลาที่กำหนดในการสอบสวน

ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรที่จะกำหนดระยะเวลาขยายออกไปเป็นสี่สิบแปดชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลในกำหนดเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วยรวมถึงในวันหยุดราชการหรือนอกเวลาทำการควรเปิดทำการและควรมีผู้พิพากษาอีกทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ที่ปรึกษาทางกฎหมาย อัยการ หรือบุคคลอื่นใดที่เด็กร้องขอ มาคอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในขั้นตอนการตรวจสอบการจับนั้น ๆ ด้วย

อย่างไรก็ตามเด็กหรือเยาวชนก็ต้องได้รับการดูแลที่ดีในระหว่างสี่สิบแปด ชั่วโมงที่ขยายระยะเวลาออกไปด้วย เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนให้มากที่สุด เพราะถึงแม้ว่าการขยายระยะเวลาดังกล่าว อาจมองว่าเป็นการขยายเวลาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พนักงานสอบสวนซึ่งกฎหมายควรที่จะคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ แต่ผู้ศึกษากลับเห็นว่า การเสนอแก้ไขนี้จะเป็นการทำให้พนักงานสอบสวนไม่ปล่อยปะละเลยที่จะดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดคิดว่าที่พนักงานสอบสวนหลีกเลี่ยงที่จะจับกุมเด็กหรือเยาวชน เพราะกระบวนการทางกฎหมายที่ยุ้งยาก ซึ่งอาจส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนมีโอกาที่จะกระทำความผิดซ้ำในอนาคตนอกจากนี้ เมื่อมีการปรับแก้บทบัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งให้เด็กหรือเยาวชนเมื่อถูกจับ อยู่ภายใต้การดูแลของสถานพินิจมาใช้บทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แทน โดยให้พนักงานสอบสวน เป็นผู้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนระหว่างรอนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อรอเข้าสู่กระบวนการของศาล ผู้ศึกษาเห็นว่า ระหว่างที่รอนั้นควรจัดให้มีห้องพักเด็กและเยาวชน โดยแยกเป็นห้องพักเด็กชายและห้องพักเด็กหญิงให้เป็นสัดส่วน โดยห้องพักดังกล่าวนี้ต้องเป็นห้องพักที่สะอาด ปลอดภัย มีมาตรฐานอีกทั้งควรจัดให้มีผู้ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเป็นบุคคลที่เด็กไว้วางใจ เช่น เจ้าหน้าที่สถานพินิจมาคอยดูแลเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นด้วย

ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรที่จะแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 72 วรรคแรก จาก “มาตรา 72 ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวน มาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วย

โดยแก้ไขมาตรา 72 จากเดิมให้มีข้อความดังนี้ “มาตรา 72 บัญญัติว่า ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายในเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มิให้นับเวลา เดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนั้นด้วย ทั้งนี้ระหว่างระยะเวลาที่ควบคุมตัว

เด็กหรือเยาวชนนั้น พนักงานสอบสวนต้องจัดสถานที่พำนักให้แก่เด็กหรือเยาวชนอยู่เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน ภายในสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน พร้อมด้วยจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์มา ประจําการเพื่อที่จะดูแลเด็กหรือเยาวชนในสถานที่พำนักนั้นตลอดช่วงระยะเวลาก่อนที่จะส่งตัวเด็กหรือ เยาวชนไปเข้าสู่กระบวนการของศาล

3. การแก้ไขกระบวนการในการดำเนินคดีการจับกุมเด็กและเยาวชน

ควรมีการจัดการประชุม สัมมนา ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วทั้งประเทศเพื่อที่จะมี แนวทางการปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนแนวคิด

กฎหมายที่ปรับปรุงขึ้นมาใหม่ เพื่อที่จะหาข้อยุติซึ่งจะก่อให้เกิดวิธีการใช้ไปในทางเดียวกันในทั้ง ทางทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสอบสวนเห็นว่าคืออาจเปรียบเทียบปรับได้ หรือ เสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเพิ่มคำจำกัดความของคดีที่อาจเปรียบเทียบปรับได้ ตามมาตรา 73 กรณีใดบ้างเพื่อเป็นแนวทาง ที่จะทำให้ผู้พิพากษาทั่วประเทศนั้นได้ตัดสินใจคดีไปในแนวทางเดียวกันรวมถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่เพื่อที่จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลที่สนใจได้ถูกต้องมาก ยิ่งขึ้น

4. การเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนในการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนให้แก่บุคคลที่

เกี่ยวข้องให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการใช้และการตีความกฎหมายให้ถูกต้อง เช่น พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ อัยการ ที่ปรึกษากฎหมายและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนเพราะความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องจะทำให้ ปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งจะมีผลต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนตามไป ด้วย

5. ที่ปรึกษาทางกฎหมายที่ศาลแต่งตั้งนั้นควรที่จะเข้าร่วมหารือหรือเชื่อมโยงกับศาลและหาแนว

ทางแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนภายใต้ มาตรา 120 ในศาลที่มี อำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว จำเลยจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้ แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนอง เดียวกับทนายความได้ ในกรณีที่จำเลย ไม่มีที่ปรึกษากฎหมายให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ โดยคำนึง เด็กหรือเยาวชนมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้หารือและร่วมมือกันกำหนดแนวทาง แก้ปัญหาในเรื่องของการมีที่ ปรึกษากฎหมายทำหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้กระทบต่อสิทธิเด็กหรือ เยาวชนเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับสิทธิเด็ก เช่น พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เพราะขั้นตอนการดำเนินคดีเด็กหรือเยาวชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิ เด็ก อีกทั้งเห็นว่าศาลควรใช้ดุลยพินิจในการ แต่งตั้งที่ปรึกษา กฎหมายให้แก่เด็กหรือเยาวชนด้วยในคดี ลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตรา โทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี โดยเฉพาะแต่คดีที่มีอัตราโทษสูง ๆ เท่านั้น และ ถ้าปรากฏต่อศาลในภายหลังว่าที่ปรึกษากฎหมายซึ่งศาลแต่งตั้งนั้นไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้ช่วยเหลือในคดีนั้น ศาลสามารถเพิกถอนได้

ผู้ศึกษาเห็นว่า เมื่อประเทศไทยบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนขึ้นมาในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นมาแล้ว ก็สมควรที่จะดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อไม่ให้เป็นข้อกังขาเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง บิดา มารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนว่าการดำเนินคดีนั้นประสบความสำเร็จในการปรับใช้กับเด็กและเยาวชนไทยจริงหรือไม่ เพราะถ้ายังมีจุดหรือข้อที่บกพร่องเกิดขึ้นในการปรับใช้บทบัญญัติหรือแนวทางปฏิบัติ ที่ยังไม่เหมือนกัน การดำเนินคดีการจับกุมการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนนี้ ก็จะไม่มีประสิทธิภาพในการใช้และยังคงทำให้มีปัญหาในทางปฏิบัติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. **ทศพิชราชธรรมน้อมนำการปฏิบัติของเด็กและเยาวชน.**

กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2562.

ณัฐสา จัตรไพฑูรย์. **มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.**

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพัฒนากระบวนการยุติธรรม, 2547

ทงศักดิ์ ดุขกาญจน์. **คดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (แพ่ง-อาญา).** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2562.

ดิษพล การวัฒน์เจริญ. “ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของทนายความในการ

คุ้มครองเด็กและเยาวชน.” **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต** 10, 1 (2557):

261.